

Opracowanie przygotowane w ramach projektu:

OBYWATELU MASZ PRAWO!

Tytuł opracowania:

*Prawa wyborcze obywateli w Republice Greckiej
(nota informacyjna)*

Autor opracowania:

Prof. dr hab. Jacek Knopek¹

---

¹ Prof. dr hab. **Jacek Knopek** – politolog; kierownik Katedry Nauk o Polityce na Wydziale Humanistycznym Politechniki Koszalińskiej w Koszalinie; zainteresowania badawcze: systemy polityczne, stosunki międzynarodowe, przemiany społeczne i cywilizacyjne, kwestie narodowościowe i polonijne, polityka regionalna; publikacje: 15 monografii, 55 redakcji książkowych, 200 rozpraw i artykułów, 10 ekspertyz, 300 biogramów i haseł encyklopedycznych, 60 recenzji i sprawozdań naukowych, 300 artykułów prasowych.
ORCID: 0000-0002-9878-5808.

Grecja należy to tych państw, które w połowie lat 70. XX w. doprowadziły do transformacji ustrojowej, zmieniającej reżim autorytarny na demokratyczny, w ramach – jak to określił Samuel P. Huntington – trzeciej fali demokratyzacji kontynentu europejskiego. Po dokonanych puczach wojskowych w 1967 r., następnie 7-letnich rządach „czarnych pułkowników” i nieudanej próbie aneksji Cypru w 1974 r. rozpoczęto proces demokratyzacji tego państwa. W związku z tym, iż w przeszłości nowożytnej Grecji prawa wyborcze były obiektem manipulacji, tak też po upadku reżimu autorytarnego przywiązywano do nich szczególną rolę. Zwiększyła się ona jeszcze bardziej, bo ogłoszeniu głównych celów polityczno-ekonomicznych państwa na kolejne lata, których efektem miała być akcesja do Wspólnot Europejskich i innych ważnych organizacji na Kontynencie, których podstawą była ochrona praw i wolności obywatelskich.

Po 1974 r. grecki system polityczny zapewnił równe prawa wyborcze dla wszystkich obywateli bez względu na płeć, status społeczny czy zawodowy, posiadany majątek, wykształcenie oraz pochodzenie rodzinne. Każda osoba uprawniona do głosowania posiada jeden i ten sam głos. Zabroniono stosowania tytułów szlacheckich (krajowych i obcych), które mogłyby faworyzować w procedurze wyborczej jakąkolwiek osobę. Szczególną rolę w tym zakresie przypisano kobietom, które politycznie były upośledzone w systemie wyborczym do 1952 r., albowiem dopiero w tym roku uzyskały one prawo pełnego głosu do parlamentu (w wyborach samorządowych uczestniczyły one odpowiednio wcześniej w 1934 i 1951 r.). W ostatnich latach to upodmiotowienie polityczne widoczne jest w przejmowaniu najwyższych stanowisk i funkcji w państwie przez kobiety, które dotychczas zarezerwowane były jedynie dla mężczyzn (prezydent, prezes Sądu Najwyższego).

Zasady głosowania w prawie wyborczym Republiki Greckiej odnoszą się do następujących elementów:

- 1) zasada powszechnego prawa wyborczego – zgodnie z którą z procesu wyborczego wykluczeni są tylko ci obywatele, którzy nie spełniają minimalnych warunków określonych w Konstytucji w sposób wyłączny, czyli ustawodawca nie może podać dodatkowych podstaw pozbawienia prawa głosu;
- 2) zasada równości głosów – odnosząca się do założenia, że każdy obywatel posiada tylko jeden głos, który jest równoważny z innymi;

- 3) zasada głosowania bezpośredniego – umożliwiająca oddanie głosu przez konkretnego wyborcę, a nie za pośrednictwem własnego przedstawiciela czy elektora;
- 4) zasada tajności głosowania – gwarantująca nieupowszechnianie preferencji wyborczych osobom trzecim;
- 5) zasada przymusu głosowania – zastrzegająca obowiązkowe głosowanie obywateli, ale od nowelizacji konstytucji z 2001 r. nie obowiązują w ustawie zasadniczej sankcje karne za brak czynnego udziału w wyborach;
- 6) zasada jednoczesnych wyborów – odnosząca się do jednego terminu wyborów obowiązującego na całym terytorium państwa, od której można odstąpić w przypadku wyborców znajdujących się za granicą, z zastrzeżeniem jednak, że zachowana zostanie zasada równoczesnego liczenia oraz ogłaszania wyników;
- 7) zasada osobistego głosowania – obowiązującego na terytorium Republiki z możliwością realizacji prawa wyborczego przez wyborcę przebywającego poza granicami państwa w drodze głosowania korespondencyjnego bądź w inny równoważny sposób.

W greckim systemie politycznym prawa wyborcze w praktyce odnosiły się do możliwości głosowania i kandydowania do organów państwowych (jednoizbowy parlament) oraz organów samorządowych (w zależności od podjętej reformy były to gminy, prefektury i regiony). Po uzyskaniu akcesji do Wspólnot Europejskich głosowanie oraz możliwość kandydowania odnosiła się do Parlamentu Europejskiego, gdzie pierwszego takiego wyboru dokonano w 1984 r. Ze względu na wybór prezydenta Republiki głosami Izby Deputowanych (parlamentu) Grecy nie posiadają bezpośredniego wpływu na wybór głowy państwa, jednakże mogą być zgłoszeni przez parlamentarzystów i objęci w ten sposób procedurą wyboru.

W pierwszych wyborach parlamentarnych po upadku reżimu autorytarnego, które odbyły się jeszcze w 1974 r., udział wzięli wszyscy obywatele tego państwa, którzy w dniu wyborów ukończyli 18 lat. Mimo, że od 1945 r. w poszczególnych państwach europejskich zmieniano status wieku wyborczego, to w połowie lat 70. XX w. była to pewna reguła obowiązująca na Kontynencie w zakresie uzyskiwania takiego cenzusu wieku. Status ten obowiązywał w związku z zachowaniem klauzuli bezpośredniości, powszechności, tajności i równości. Podobnie jak w innym państwach demokratycznych prawo wyborcze mogło zostać odebrane osobom nieposiadającym zdolności do

czynności cywilno-prawnych oraz skazanym prawomocnym wyrokiem sądowym. Konstytucyjnie nie dopuszczano innych wyborów aniżeli osobiste i bezpośrednie. Co prawda w greckiej konstytucji wprowadzono zapis zobowiązujący obywateli do czynnego uczestnictwa w wyborach, ale w praktyce nie był on brany pod uwagę. Bierne prawo wyborcze otrzymywali ci obywatele, którzy w dniu wyborów ukończyli 25 rok życia. Mandatu parlamentarnego nie można łączyć z niektórymi stanowiskami i funkcjami społeczno-gospodarczymi, jak właściciel, współwłaściciel, udziałowiec lub członek rady nadzorczej przedsiębiorstwa, które korzysta ze specjalnych profitów oraz mediów ogólnokrajowych. Obowiązującym przez cały czas przy wyborach jest system proporcjonalny z pewnymi ograniczeniami – progiem wyborczym (3%), listą krajową (12 mandatów) lub premią wyborczą (50 mandatów) oraz metodą obliczania głosów powyborczych (Hagenbacha-Bischoffa). Cenzus ten został zachowany w greckiej konstytucji ogłoszonej w 1975 r. i obowiązywał przez kolejne cztery dziesięciolecia.

W ostatnich latach wystąpiły pod tym względem istotne zmiany. Po poważnym kryzysie finansowym, który objął to państwo w 2011 r., do głosu doszły ugrupowania dotąd szerzej nieznane na scenie politycznej. Oferowały one w systemie politycznym zmiany dotyczące m.in. praw wyborczych. Ostatecznie premier Aleksis Tsipras, stojący na czele lewicowego ugrupowania Syriza zgłosił w lipcu 2016 r. projekt obniżenia czynnego prawa wyborczego do 17 roku życia. Było to zarazem wypełnienie obietnicy wyborczej zgłoszonej w trakcie kampanii, która ostatecznie została przyjęta i począwszy od wyborów parlamentarnych z 2019 r. 17-letni Grecy i Greczynki mogą oddawać swoje głosy na równi z innymi starszymi obywatelami. Bierne prawa wyborcze pozostawiono na dotychczasowym poziomie wiekowym. Pomysł obniżenia czynnego prawa wyborczego argumentowano tym, że społeczeństwo greckie się starzeje i coraz więcej obciążeń finansowych spoczywa na ludziach w wieku produkcyjnym. Z kolei ponad połowa młodych w wieku od 15 do 24 lat pozostawała bez stałego zatrudnienia, co stanowiło istotny problem na rynku finansowym. Obniżenie wieku wyborczego stało się znaczącą zmianą w odniesieniu do europejskich systemów politycznych.

Kontrolę praw wyborczych stanowią w Grecji na gruncie lokalnym i regionalnym komisje wyborcze stopnia podstawowego, które składają się z przewodniczącego, czterech członków oraz czterech ich zastępców. Przewodniczący powoływany jest za pośrednictwem Sądu Pierwszej Instancji,

a członkowie stanowią czynnik społeczny. Swoich obserwatorów posiadają w lokalach wyborczych także przedstawiciele liczących się ugrupowań partyjnych. Na gruncie ogólnokrajowym kontrolę taką sprawuje Międzypartyjny Komitet Wyborczy oraz Wysoka Komisja Wyborcza umiejscowiona w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

Odpowiednie prawa wyborcze obowiązywały i dalej obowiązują także w wyborach samorządowych oraz do Parlamentu Europejskiego. W wymiarze lokalnym i regionalnym wprowadzone zmiany administracyjno-terytorialne w 2010 r. odnoszą się do dwóch poziomów reprezentacji – gminnego i regionalnego, albowiem poziom administracji zdecentralizowanej delegowany jest przez rząd. W odniesieniu do wyborów europejskich cały kraj stanowi jeden okręg wyborczy (czynne prawo wyborcze wynosi 17 lat, a bierne 25 lat). Prawa wyborcze o takim charakterze nie obowiązują na Górze Athos, nazywanej „mniejszą republiką”, która posiada status wspólnoty autonomicznej i własne zasady reprezentacji.

Bibliografia

Akty prawne:

- 1) *Constitution of Greece: voted by the fifth Revisionary Parliament of the Hellens on the 9th of June 1975 and entered in to force on the 11th of June 1975*, House of Parliament, Athens 1975.
- 2) *Konstytucja Grecji z dnia 9 czerwca 1975 r.*, tłum. G. i W. Uliccy, B. Zdaniuk, N. Ciesielczyk, www.biblioteka.sejm.gov.pl

Monografie i opracowania:

- 1) Akritidis L. i P., *Parlament Grecji*, Warszawa 1998.
- 2) Ανδρουλάκης Ν., *Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης*, wyd. 3, Σάκκουλας 2007.
- 3) Clogg R., *A Concise History of Greece*, Cambridge 2002.
- 4) Kamiński J., *System konstytucyjny Grecji*, Warszawa 2004.
- 5) *Kanonizmos tis wulis ton elinon*, Wuli Ton Elinon, 1996.
- 6) Knopek J., *Europejskie systemy polityczne*, Warszawa 2016.
- 7) Papas T.S., *Making Party Democracy in Greece*, New York 1998.
- 8) Pulit A., *System konstytucyjny Grecji*, Kraków 2004.
- 9) *Sindagma tis Eladas*, Wuli Ton Elinon, 1996.
- 10) Spiliotopoulos E., Paparrigopoulos X., *The Constitution of Greece*, Athens 1995.

Artykuły naukowe i popularnonaukowe:

- 1) Chryssogonos K., *An introduction to Greek Electoral Law*, www.cecl.gr
- 2) Δημήτρης Ζημιανίτης: *Το βιογραφικό του Έλληνα Ευρωπαίου Εισαγγελέα*, www.crisismonitor.gr
- 3) Mikuli P., *Kontrola konstytucyjności w sądach w Grecji*, „Jurysta”, 2002, nr 5.
- 4) Παπαδάκης Β., *Ο εισαγγελικός θεσμός και οι συμπληγάδες*, www.tovima.gr
- 5) Sutkowska A., *System polityczny Republiki Greckiej*, w: *Systemy polityczne wybranych państw*, red. K.A. Wojtaszczyk, Warszawa 2004.

- 6) Tsatsos C.D., *Making the Constitution of Greece*, w: *Constitution Makers on Constitution Making. The Experience of Eight Nations*, ed. A. Goldwin, A. Kaufman, Washington D.C. 1998.

Netografia:

- 1) www.gov.gr
- 2) www.hellenicparliament.gr
- 3) www.law.gov.gr
- 4) www.ministryofjustice.gr
- 5) www.taxfin.pl
- 6) www.tovima.gr